

Erityisasiantuntija
Kaisu Harju-Kolkka

4.5.2022

VN/11587/2022
VN/11587/2022-STM-2

Valtioneuvoston asetus sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta vuonna 2022 annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asian tausta ja asetuksenantovaltuutus

Sairausvakuutuslain 4 luvun 7 a §:n 1 momentin mukaan sairausvakuutuksesta korvattavasta taksimatkasta vakuutetulta perittävistä enimmäishinnasta säädetään valtioneuvoston asetuksella. Enimmäishinta perustuu korvauksiin käytettävissä oleviin varoihin ja kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyy kohtuullinen voitto. Sosiaali- ja terveysministeriön on asetusta ja sen muutoksia valmisteltaessa kuultava Kansaneläkelaitosta ja asianomaisia toimijoita edustavia järjestöjä.

Sairausvakuutuslain 4 luvun 7 a §:n 2 momentin mukaan kuljetuspalvelujen tuottaja, joka ajaa Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehneen tilausvälityskeskuksen välittämiä taksimatkoja, voi veloittaa välityskeskuksen välittämistä matkoista enintään 1 momentissa tarkoitetun enimmäishinnan. Alueella, jolla ei ole sellaista tilausvälityskeskusta, enimmäishinta koskee taksimatkoja, joita koskevan palvelujen tuottajan kanssa Kansaneläkelaitos on tehnyt sopimuksen sairausvakuutuksesta korvattavien taksimatkojen ajamisesta.

Sairausvakuutuslain 4 luvun 8 §:n 2 momentin mukaan taksin käytön korvausperusteena käytetään 7 a §:n 2 momentissa tarkoitettujen taksien osalta 7 a §:n 1 momentissa tarkoitettua enimmäishintaa, jollei Kansaneläkelaitos ole sopinut palvelujen tuottajan kanssa enimmäishintaa edullisemmasta hinnoittelusta. Käytettäessä muuta taksia vakuutetulle maksetaan matkasta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset.

Edellä mainitut sairausvakuutuslain taksimatkan enimmäishintaa koskevat säännökset ovat voimassa väliaikaisesti. Alun perin ne on säädetty olemaan voimassa 1 päivästä heinäkuuta 2018 saman vuoden loppuun saakka ja sittemmin 31.12.2021 saakka ja edelleen 31.12.2024 saakka. Säännösten väliaikaisella voimassaololla on pyritty alun perin turvaamaan sairausvakuutuksen taksinkäytön korvausten jatkuvuutta siirtymävaiheessa liittyen liikenteen palveluista annetun lain (320/2017) voimaantuloon ja taksiliikennelain (217/2007) kumoutumiseen. Voimassaolon jatkamisella on haluttu varmistaa taksinkäytön korvauksille varattujen varojen riittävyys.

Valtioneuvosto on antanut toukokuussa 2021 asetuksen sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta vuonna 2022 (405/2021), joka on voimassa vuoden 2022 loppuun. Asetuksen mukaan taksin käytöstä perittävä enimmäishinta muodostuu perusmaksusta, ajomatkamaksusta, odotusmaksusta avustamislisästä ja arvonnalisäveron osuudesta.

2. Asian valmistelu

Asetus on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä Kansaneläkelaitoksen kanssa. Kansaneläkelaitos vastaa sairausvakuutuslain mukaisten matkakorvausten toimeenpanosta.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Valmistelun aikana on lisäksi kuultu seuraavia tahoja: Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Kunta- ja hyvinvointialueuudistajat KT, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry, Suomen Yrittäjät, Akava ry ja STTK ry.

3. Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinta perustuu korvauksiin käytettävissä oleviin varoihin ja kuljetuksesta aiheutuviin kustannuksiin siten, että siihen sisältyy kohtuullinen voitto. Sairausvakuutuslain perustelujen (HE 164/2017 vp.) mukaan kustannusmuutoksia ja hintaan sisältyvää voittoa voidaan arvioida erilaisten tilastoaineistojen avulla. Kustannusmuutosten arvioinnissa voidaan hyödyntää esimerkiksi taksiliikenteen kustannusindeksiä, jonka Tilastokeskus laatii neljännesvuosittain. Kustannusindeksi kuvaa taksi-, invataksi- ja yksityisen kuljetusliikenteen kustannustekijöiden hintojen muutoksia. Kustannustekijöitä ovat muun muassa palkat, poltto- ja voiteluaineet, korjaus, huolto, renkaat ja pääoman poisto.

Kansaneläkelaitos on kilpailuttanut 1.1.2022 taksimatkojen suorakorvausmenettelyyn liittyvät taksimatkat siten, että jokaisessa maakunnassa on kaksi palveluntuottajaa, jotka toteuttavat kokonaisvaltaisesti Kansaneläkelaitoksen korvaamien taksimatkojen palvelun. Tarjousasiakirjat julkaistiin kesäkuussa 2021. Tarjouspyynnön liitteenä oli valtioneuvoston asetus sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan hinnasta vuonna 2022. Asetuksessa vahvistetaan enimmäishinta, jota sovelletaan Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen tehneen tilausvälityskeskukseen välittämiin taksimatkoihin. Valtioneuvoston asetuksen hinnat perustuivat maaliskuun 2021 kustannustilanteeseen. Tarjoajat antoivat alennusprosentin näistä asetuksen mukaisista hinnoista. Valituksi tulleiden palveluntuottajien tarjousprosentit vaihtelivat 13,98–34,0 % välillä.

Energian hinta on viimeisen vuoden aikana noussut tuntuvasti Suomessa ja laajasti muualla Euroopassa. Myös liikennepolttoaineiden hinnat ovat nousseet etenkin raakaöljyn kallistumisen, biopolttoaineiden jakeluvelvoitteen kiristymisen ja biopolttoaineiden hintojen nousun myötä. Polttoaineen hinnan nousun johdosta Kansaneläkelaitos on esittänyt 16.3.2022 päivätyllä esityksellä, että ministeriö tarkistaisi valtioneuvoston asetuksen mukaisia hintoja esimerkiksi taksiliikenteen kustannusindeksin mukaan.

Kansaneläkelaitoksen mukaan taksimatkojen suorakorvausmenettelyyn liittyvien taksimatkojen osalta riskinä on, että polttoaineen hinnan nousun johdosta autoilijoiden ei ole kannattavaa ajaa Kansaneläkelaitoksen korvaamia matkoja nykyisillä hinnoilla. Jos moni autoilija lopettaa Kansaneläkelaitoksen korvaamien matkojen ajamisen, myös asiakkaiden pääsy elintärkeisiin hoitoihin vaarantuu. Lisäksi Kansaneläkelaitoksen ja palveluntuottajien välisten sopimusten mukaisesti palveluntuottajalla tulee olla vähintään sopimuksen liitteessä määritelty kilpailutusaluekohtaiset määrät ajoneuvoja. Automäärän lasku voi johtaa tilanteeseen, jossa Kansaneläkelaitoksen on kilpailutettava tilausvälityskeskustoiminta alueilla uudelleen. On mahdollista, että tällöin aiheutuisi useiden kuukausien mittainen väliaika, jolloin alueella ei olisi toiminnassa Kansaneläkelaitoksen kilpailuttamaa tilausvälityskeskusta. Väliaikana kasvaa myös riski kuljetuspalveluiden katkoksista.

Sairausvakuutuslakiin perustuvien matkakorvausten tarkoituksena on osaltaan turvata vakuutettujen yhdenvertainen oikeus saada tutkimusta ja hoitoa asuinpaikasta riippumatta korvaamalla osa sairauden, raskauden tai synnytyksen vuoksi tehdyn matkan aiheuttamista tarpeellisista kustannuksista (PeVL 52/2017 vp). Korvattavien kuljetusten vaarantuminen vaarantaa myös vakuutettujen hoitoon pääsyn.

Kansaneläkelaitoksen ja palveluntuottajien välisten sopimusten mukaan palveluntuottajalle maksettavia hintoja tarkistetaan vuosittain kulloinkin voimassa olevan valtioneuvoston sairausvakuutuksesta korvattavan taksimatkan enimmäishinnasta annetun asetuksen mukaisesti siten, että palveluntuottajalle maksettavat hinnat lasketaan voimassa olevan asetuksen mukaisista enimmäishinnoista palveluntuottajan tarjoaman alennusprosentin mukaisesti. Näin ollen enimmäishinnasta annettua asetusta muuttamalla olisi mahdollista tarkistaa palveluntuottajille maksettavia hintoja ilman uutta kilpailutusta.

Viimeisin julkaistu taksiliikenteen kustannusindeksi on maaliskuulta 2022. Kustannusindeksin perusteella taksiliikenteen kustannukset ovat kohonneet vuoden 2021 maaliskuusta vuoden 2022 maaliskuuhun noin 5,8 prosenttia. Polttoaineen hinnan nousuun liittyvän taksiliikenteen

kustannusten nousun vuoksi enimmäishintoja vuonna 2022 ehdotetaan korotettavaksi 5,8 prosentilla. Korotus kohdistettaisiin saman prosenttiluvun mukaisesti kaikkiin asetuksessa mainittuihin hintoihin. Korotuksen tarkoitus on väliaikaisesti kompensoida polttoaineen hinnan noususta johtuvaa kustannusten nousua.

4. Pääasialliset vaikutukset

Vuonna 2021 Kansaneläkelaitos maksoi matkakorvauksia sairausvakuutuslain perusteella noin 310 miljoonaa euroa. Taksilla tehtyjen matkojen korvausten osuus oli noin 193 miljoonaa euroa. Taksinkäytön kustannusten korvaukset maksetaan sairausvakuutusrahastosta sairaanhoitovakuutuksen kuluina, jotka rahoitetaan 67 prosentilla valtion varoista ja 33 prosentin osuudella vakuutettujen sairaanhoitomaksujen tuotoilla.

Jos kilpailutetut hinnat tulevat nousevat vastaavasti kuin asetuksen mukainen enimmäishinta, ehdotetun korotuksen vaikutus taksimatkojen korvausmenoihin tulisi olemaan noin 6,7 miljoonaa euroa. Valtion osuus tästä olisi noin 4,5 miljoonaa euroa. Korotusmeno voitaisiin rahoittaa väliaikaisesti sairausvakuutusrahaston vähimmäismäärällä. Näin ollen esityksen kustannusvaikutukset tulisivat huomioiduksi vuoden 2023 valtion talousarviossa ja vakuutettujen sairaanhoitomaksussa.

Ehdotetut muutokset mahdollistaisivat palveluntuottajille maksettavien hintojen tarkistamisen. Muutosten toimeenpano edellyttää Kansaneläkelaitoksen ja palveluntuottajien osalta toimia, joiden toteuttaminen vaatisi noin neljä viikkoa.

Sairausvakuutuksesta korvattavan taksinkäytön kustannusten korvausperusteena käytetään asetuksen sijasta Kansaneläkelaitoksen palvelujen tuottajan kanssa sopimaa hintaa alueilla, joilla toimii Kansaneläkelaitoksen kanssa sopimuksen suorakorvausmenettelystä tehnyt tilausvälityskeskus. Asetus ja asetuksen mukainen enimmäishinta tulisi käytännössä suoraan sovellettavaksi vain, jos jokin Kansaneläkelaitoksen kilpailuttama tilausvälityskeskus lopettaisi yllättäen toimintansa ja Kansaneläkelaitos tekisi sopimuksia suoraan taksien kanssa siksi väliajaksi ennen kuin uusi kilpailutettu tilausvälityskeskus aloittaisi toimintansa alueella. Asetus ei tulisi sovellettavaksi myöskään Ahvenanmaalla, jossa ei ole tilausvälityskeskusta, vaan Kansaneläkelaitos korvaa vakuutetulle matkasta aiheutuneet kohtuulliset kustannukset sairausvakuutuslain 4 luvun 8 §:n 2 momentin perusteella.

5. Lausuntopalaute

Sosiaali- ja terveysministeriö on 4.5.2022 päivätyllä lausuntopyynnöllä pyytänyt 15 vastaanottajataholta lausuntoa asetusluonnoksesta. Lausuntopyynnön mukaan lausunnon voivat antaa myös muut kuin jakelussa mainitut. Lausuntopyyntö julkaistiin ministeriön verkkosivuilla. Lausuntoaika päättyi 12.5.2022. Jotta esitetyt muutokset voidaan saada nopeasti voimaan kompensoimaan polttoaineen hinnan nousun aiheuttamaa kustannusten nousua sairausvakuutuksesta korvattavilla matkoilla, säädösvalmistelussa on ollut tarpeen poiketa kuulemista koskevasta ohjeellisesta lausuntoajasta.

6. Voimaantulo

Ehdotetaan, että asetus tulee voimaan 1.7.2022.